

PEDERSÖRE

Beredskapsplan

ALLMÄN DEL

Godkänd av kommunfullmäktige 19.2.2024, § 3

Innehållsförteckning

I Inledning.....	1
1.1 Syfte och målsättningar med beredskapsplanen	1
1.2 Anvisningar för övriga beredskapsplaner samt sekretess	2
1.3 Centrala begrepp inom beredskapen	2
1.4 Beskrivning av kommunen och dess organisation.....	3
1.4.1 Kommun och befolkning	3
1.4.2 Geografi och trafikförbindelser	4
1.4.3 Arbete och näringsliv.....	4
1.4.4 Kommunens organisation	4
1.4.5 El-, energi- och vattenförsörjning samt avfallshantering.....	5
1.4.6 Kommunens samarbetsområde	5
1.5 Kommuninvånarnas egen beredskap	6
2 Strategisk beredskapsplan.....	8
2.1 Säkerhetskultur och säkerhetshantering i kommunen	8
2.2 Verksamhetsprinciper i störningssituationer	9
2.2.1 Respekt för den kommunala demokratin och rättsstatsprincipen	9
2.2.2 Samverkan med det övriga samhället	9
2.2.3 Bevarad ansvarsfördelning.....	10
2.2.4 Smidig reglering av beredskapen.....	10
2.2.5 Kostnadseffektivitet och tryggnad av resurser.....	10
2.2.6 Uppföljning och övervakning av beredskapen.....	10
2.3 Lagstiftning och anvisningar	10
2.4 Vitala och kritiska funktioner i kommunen	11
2.5 Kommunens hotbedömningar och riskbedömning.....	12
2.5.1 Störningar i elförsörjningen.....	13
2.5.2 Störningar i samhällsinfrastrukturen som kommunen ansvarar för	13
2.5.3 Störningar i datatrafiken och informationssystemen	14
2.5.4 Pandemi eller utbredd epidemi	14
2.5.5 Förhöjd strålningsrisk och strålningsolyckor.....	14
2.5.6 Storoylecka i kommunen eller dess närhet.....	14
2.6 Kostnader och anskaffningar i anslutning till beredskapen	15
2.7 Beredskapsskyldigheter inom köpta tjänster och avtalsbaserad serviceproduktion.....	15
2.8 Samverkan med olika parter inom beredskapsplaneringen	16
3 Operativ beredskapsplan för verksamheten under störningssituationer	18
3.1 Mål och uppgifter för hanteringen av en störningssituation	19
3.2 Ledningssystem vid störningssituationer.....	19

3.2.1 Undantag från normala befogenheter.....	20
3.3 Arrangemang för att larma och informera ledningen och nyckelpersoner	21
3.4 Information till förtroendeorgan	21
3.5 Ledningsplats	22
3.6 Formulering och dokumentation av lägesbilden.....	23
3.7 Kommunikation och information	23
3.8 Samordning av verksamheten.....	24
3.8.1 Räddningsverket och övriga tjänster inom välfärdsområdet.....	24
3.8.2 Andra kommuner och samkommuner	25
3.8.3 Statlig och regional förvaltning	25
3.8.4 Centrala aktörer inom näringslivet.....	26
3.8.5 Organisationer och församlingar.....	26
3.9 Handlingskort för störningssituationer	27
4 Beredskapsplan för undantagsförhållanden	28
4.1 Undantagsförhållandens påverkan på kommunens verksamhetsbetingelser	29
4.1.1 Det kommunala beslutsfattandet under undantagsförhållanden.....	29
4.2 Beredskapsverksamhet under undantagsförhållanden	30
4.3 Reserveringsarrangemang.....	32
4.3.1 Personreserveringar	32
4.3.2 Reserveringar av fordon och arbetsmaskiner	32
4.4 Befolkningsskydd	33
5 Planbilagor	35
Källor	36

I Inledning

I kommunstrategin *Ett strå vassare* beskrivs de viktigaste målsättningarna och visionerna för samhällsbyggandet i Pedersöre. Enligt strategin ska Pedersöre vara en livskraftig kommun som ger invånarna grundtrygghet och livskvalitet. För att uppnå detta bör kommunen trygga säkerheten inom de kommunala funktionerna - det ska vara tryggt och säkert att bo och verka i Pedersöre.

Det finns dock ett brett spektrum av hot mot samhället, vilket kan leda till att olika störnings- och krissituationer uppstår. Gemensamt för dem är att de alla äger rum på någon kommuns område och att deras verkningar sträcker sig till kommunerna. En stor del av samhällets bas-service produceras i kommunerna. Kommunerna bör därför skapa förutsättningar för att hantera olika störningssituationer men också vidta åtgärder för att förebygga uppkomsten av dylika situationer.

I.1 Syfte och målsättningar med beredskapsplanen

Beredskapsplanering utgör en central del av alla organisationers förberedelser för störningssituationer både under normala förhållanden och allvarigare undantagsförhållanden. I Finland åläggs kommunerna i lag att genom beredskapsplaner och förberedelser se till att deras uppgifter kan skötas så bra som möjligt också under undantagsförhållanden.

Beredskapsplaneringen sker på olika nivåer och utgår från olika mål. Man kan identifiera tre huvudsakliga syften med beredskapsplanen:

- Planen ska för det första vara en *strategisk beredskapsplan*. Med det avses att planen anger de huvudsakliga riktlinjerna som används för att styra och skapa gemensamma ramar för beredskapsplaneringen inom hela kommunkoncernen. I den strategiska beredskapsplanen beskrivs bl.a. kommunens säkerhetskultur och säkerhetspolitiska prioriteringar. I denna del av planen ingår också en hot- och riskbedömning som kommunen gör utgående från nationella och regionala hotmodeller. Den strategiska beredskapsplanen har stor betydelse för kommunens förmåga att förbereda sig inför och förebygga uppkomsten av störningssituationer.
- För det andra är beredskapsplanen en *operativ plan*, som anger tväradministrativa handlingsmodeller vid eventuella störningar. I den operativa beredskapsplanen har man således skrivit ner hur kommunen rent praktiskt hanterar en störningssituation; hurdana åtgärder som bör vidtas, hur kommunens uppgifter samordnas med olika myndigheters och andra aktörers verksamheter samt hur störningens skador minimeras och återhämtningen från situationen inleds.
- För det tredje bör planen också innehålla en *beredskapsplan för undantagsförhållanden*. Undantagsförhållanden är situationer som definieras i beredskapslagen (1552/2011) och i lagen om försvarstillstånd (1082/1991). Syftet med beredskapslagen under

undantagsförhållanden är att skydda befolkningen samt trygga deras försörjning, upprätthålla rättsordningen, de grundläggande fri- och rättigheterna samt trygga rikets territoriella integritet och självständighet. Under undantagsförhållanden kan kommunens skyldigheter och befogenheter ändras. Undantagsförhållanden och försvarstillstånd kan därmed ha stor inverkan på kommunernas verksamhet och uppgifter.

Den här allmänna delen av beredskapsplanen innehåller alla tre ovanstående avsnitt, dvs. strategisk beredskap, operativ beredskap samt en beredskapsplan för undantagsförhållanden.

1.2 Anvisningar för övriga beredskapsplaner samt sekretess

Förutom den allmänna delen av beredskapsplanen ska de olika avdelningarna inom kommunen utarbeta egna beredskapsplaner, som utgår från riktlinjerna och handlingsmodellerna i den allmänna delen. I avdelningarnas beredskapsplaner konkretiseras verksamhetsätten under störningssituationer mera detaljerat. Avdelningarnas beredskapsplaner ska utarbetas utgående från följande riktlinjer:

- Åtgärderna som anges i den allmänna delen av kommunens beredskapsplan ska beaktas i avdelningens egen beredskapsplan
- Sammanställningen av åtgärderna (bilaga I – Åtgärdsschema) utgör en preliminär disposition, som avdelningarna bör följa i tillämpliga delar
- Avdelningschefen ansvarar för utarbetandet och uppdateringen av avdelningens egen beredskapsplan

Förutom avdelningarnas egna beredskapsplaner finns även enhetsvisa räddnings- och säkerhetsplaner, som beskriver de specifika handlingsrutinerna i störningssituationer vid de enskilda verksamhetsenheterna i kommunen.

Den allmänna delen av kommunens beredskapsplan är en offentlig handling. Bilagorna 2–7 i beredskapsplanen är sekretessbelagda i enlighet med lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) § 24, 1 mom. 7 och 8 punkten. Bilagorna 2–3 är tillgängliga endast för organisationens interna bruk, dvs. för de anställda inom Pedersöre kommun. Bilagorna 4–7 är ämnade endast för krisledningsgruppens bruk (se kapitel 3.2). De avdelningsspecifika beredskapsplanerna är i sin helhet sekretessbelagda i enlighet med de tidigare nämnda punkterna i offentlighetslagen.

1.3 Centrala begrepp inom beredskapen

Nedan presenteras kortfattat beredskapsrelaterade begrepp som är centrala med tanke på denna beredskapsplan. Begreppsdefinitionerna har hämtats ur Statsrådets principbeslut *Säkerhetsstrategi för samhället 2017* (förkortas YTS2017) samt ur handboken *Ledning av kommunens beredskap*, som utarbetats av Finlands Kommunförbund m.fl. 2020.

Beredskap

Verksamhet med vilken man säkerställer att uppgifter kan skötas så störningsfritt som möjligt i alla situationer.

<i>Riskhantering</i>	Kärnfunktionerna och kärnsystemen inom organisationen identifieras. Dessutom besluter man om acceptabla risknivåer och metoder för att hantera riskerna. Riskhanteringen förebygger händelser som annars kunde hota verksamhetens kontinuitet.
<i>Normala förhållanden</i>	Det samhällstillstånd som råder i de allra flesta fall. Hot som förekommer under normala förhållanden kan förebyggas eller avvärjas genom ordinarie befogenheter och resurser.
<i>Undantagsförhållanden</i>	Ett samhällstillstånd som definieras i beredskapslagen och som innebär att störningarna eller hoten är så många eller allvarliga att myndigheterna bör ges befogenheter som avviker från de sedvanliga. Att undantagsförhållanden råder konstateras av statsrådet i samverkan med republikens president.
<i>Vitala funktioner</i>	En funktionshelhet som är nödvändig för att samhället ska fungera. Genom att garantera de vitala funktionerna upprätthålls samhällets säkerhet och befolkningens levnadsmöjligheter.
<i>Störningssituation</i>	Ett hot eller en händelse som äventyrar samhällets vitala funktioner eller strategiska uppgifter och som förutsätter intensivare samverkan och kommunikation av myndigheter och andra aktörer.
<i>Övergripande säkerhet</i>	En samarbetsmodell för den finländska beredskapen, där myndigheterna, näringslivet, organisationer och medborgare tillsammans ombesörjer samhällets vitala funktioner.

1.4 Beskrivning av kommunen och dess organisation

Nedan följer en beskrivning av Pedersöre kommun och dess organisation. Syftet med detta underkapitel är att ge en bild av de aspekter som påverkar kommunens säkerhetsförutsättningar och beredskapsplanering. Hit hör bl.a. de geografiska, demografiska, ekonomiska och strukturella förhållandena som präglar kommunen.

1.4.1 KOMMUN OCH BEFOLKNING

Pedersöre är en tvåspråkig kommun som ligger i landskapet Österbotten i västra Finland. Kommunen har 11 206 invånare (1.1.2023) av vilka 88,6 procent är svenskspråkiga, 8,2 procent är finskspråkiga och 3,2 procent har övriga modersmål. Ett särdrag för Pedersöres befolkning är en positiv åldersstruktur: en större andel av invånarna är yngre än 15 år (23 %, jämfört med 15 % i hela Finland), medan andelen personer över 65 år är mindre än i övriga landet (18 %, jämfört med 20 % i hela Finland). Enligt Statistikcentralens befolkningsprognos kommer invånarantalet i Pedersöre att öka något fram till år 2040.

Pedersöre är en landsortskommun som består av många byar och decentraliserad service i fråga om daghem, skolor och bibliotek. Kommunens administrativa centrum finns i Bennäs, där

även högstadiet Sursik skola, Pedersöre gymnasium, huvudbiblioteket och flera idrottsanläggningar är belägna.

1.4.2 GEOGRAFI OCH TRAFIKFÖRBINDELSER

Kommunens totala areal är 823 kvadratkilometer. Av den ytan är 790 kvadratkilometer land och 33 kvadratkilometer vatten. Vattenarealerna består till största delen av insjöar i kommunens östra delar samt Esse och Purmo åar som rinner genom kommunen. Pedersöre har goda trafikförbindelser – bl.a. Europaväg 8 och stamväg 68 går genom kommunen och Jakobstad-Pedersöre tågstation finns i Bennäs. Närmaste flygplats finns i grannkommunen Kronoby och i grannstäderna Jakobstad och Karleby finns djuphamnar som framförallt betjänar sjögodstransporten. Avståndet från kommunens administrativa centrum Bennäs till närliggande städer är följande: Jakobstad: 10 km, Karleby: 35 km, Vasa: 95 km, Seinäjoki: 110 km.

1.4.3 ARBETE OCH NÄRINGSLIV

Pedersöre hade en arbetslöshetsgrad på 2,25 procent år 2023, vilket är bland de lägsta i landet. Av de sysselsatta arbetar 45,6 procent inom industrin, 43,1 procent inom handel och service medan 9,8 procent jobbar inom jord- och skogsbruket (2022). Trots att andelen sysselsatta inom jord- och skogsbruket har minskat, så kan Pedersöre fortfarande räknas som en traditionell jordbruksbygd med sina 279 aktiva gårdsbruksenheter (2023). Till de största privata arbetsgivarna i kommunen hör Fresh Servant, Ekeri, Amada Automation Europe, Sundström, Herrmans Bike Components, Nordic Lights, Elho och Solving. Kommunen är också själv en stor arbetsgivare med sina ca 720 anställda.

1.4.4 KOMMUNENS ORGANISATION

Kommunfullmäktige består av 35 ledamöter som utses genom kommunalval vart fjärde år. Fullmäktige ansvarar för kommunens verksamhet och ekonomi samt utövar kommunens beslutanderätt. För ledningen och förvaltningen av kommunens verksamhet finns följande förvaltningsorgan, vars medlemmar tillsätts av kommunfullmäktige:

ORGAN	ANTAL MEDLEMMAR
Kommunstyrelsen	11
• Personalsektionen	5
• Planläggningssektionen	5
• Valfärdsektionen	5
• Byggnadssektionen	5
Centralvalnämnden	5
Revisionsnämnden	5
Nämnden för utbildnings och fostran	9
• Svenska sektionen	9
• Finska sektionen	9
Kultur- och fritidsnämnden	9
Tillståndsnämnden	9
Tekniska nämnden	9
Pedersörenejdens landsbygdsnämnd	7
Miljöhälsovårdsnämnden	7

Kommunstyrelsen svarar för beredningen och verkställigheten av fullmäktiges beslut och för tillsynen av beslutens laglighet. Kommundirektören, som är underställd kommunstyrelsen, leder kommunens förvaltning, skötseln av kommunens ekonomi samt kommunens övriga verksamhet. Kommundirektören svarar för beredningen av ärenden som ska behandlas av kommunstyrelsen.

Pedersöre kommuns verksamhetsorganisation är indelad i sex avdelningar: ekonomiavdelningen, förvaltningsavdelningen, kulturavdelningen, avdelningen för utbildning och fostran, tekniska avdelningen samt miljöhälsovården. Varje avdelning har en ansvarig avdelningschef.

För att samordna kommunens verksamhet och bistå kommundirektören i ledningen och utvecklandet av kommunens verksamhet, förvaltning och ekonomi, finns en ledningsgrupp. Ledningsgruppen består av kommundirektören, avdelningscheferna och koncernbolagens vd. Kommundirektören kan även kalla andra till medlemmar i ledningsgruppen.

I.4.5 EL-, ENERGI- OCH VATTENFÖRSÖRJNING SAMT AVFALLSHANTERING

El- och energiförsörjningen samt vatten- och avloppshanteringen är synnerligen viktiga samhällsfunktioner och aktörerna som producerar dessa tjänster är därför skyldiga att ha egna beredningsplaner. I Pedersöre kommun finns fyra olika elbolag som distribuerar el: Oy Herrfors Ab, Esse Elektro-kraft Ab, Nykarleby Kraftverk Ab och Kronoby Elverk Ab. Pedersöre Värme Ab utgör en del av kommunkoncernen och bolaget levererar fjärrvärme till byarna Bennäs, Edsevö, Lepplax, Lillby, Sandsund, Ytteresse och Överesse. PK Biogas Ab levererar biogas till industriområden i Edsevö, Kållby och Bennäs.

Pedersöre Vatten Ab är också en del av kommunkoncernen och bolaget handhar vattenförsörjningen för uppemot 70 procent av kommunens hushåll. Därtill handhar bolaget alla funktioner inom den kommunala avloppsvattenhanteringen i Pedersöre. Esse Vatten Ab handhar vattenförsörjningen för ca 25 procent av Pedersöres hushåll. Därtill finns tre små vattenandelslag i Lillby: Willbacka Nya Vattenandelslag, Slip-Storkamp Vattenandelslag och Lassfolk Vattenandelslag.

Avfallshanteringen inom Pedersöre kommun sköts av Ab Ekorosk Oy, som är ett kommunalägt avfallshanteringsbolag med 10 medlemskommuner från Karleby i norr till Kauhava i söder. Österbottens avfallsnämnd är en lagstadgad kommunal avfallshanteringsmyndighet för samtliga 10 kommuner som är delägare i Ab Ekorosk Oy. Staden Jakobstad är ansvarskommun för den interkommunala myndigheten.

I.4.6 KOMMUNENS SAMARBETSOMRÅDE

Pedersöre kommun tillhör Pedersörenejdens kommunala samarbetsnämnd, som koordinerar regionala utvecklingsåtgärder och befäster samarbetet mellan medlemskommunerna. Förutom Pedersöre kommun ingår Staden Jakobstad, Kronoby kommun, Larsmo kommun och Nykarleby stad i samarbetsnämnden. Jakobstadsregionens utvecklingsbolag Concordia verkar som länk mellan kommunerna och näringslivet i Jakobstadsregionen.

Österbottens välfärdsområde ansvarar för social- och hälsovårdstjänsterna i kommunen. Beredskapen som gäller social- och hälsovården planeras av välfärdsområdet. En del av social- och hälsovårdstjänsterna ordnas dock i kommunens fastigheter, som därmed ligger under Pedersöre kommuns ansvar. Till den del störningssituationer drabbar social- och hälsovården inom Pedersöre kommun, bör således Pedersöre ansvara för den beredskap som gäller fastigheterna inom kommunen.

Räddningstjänsterna inom kommunen handhas av Österbottens räddningsverk, som hör till Österbottens välfärdsområde. Österbottens räddningsverk sköter om förebyggandet av olyckor, räddningsverksamheten och beredskap på området. I kommunen finns tre brandstationer: en i Bennäs, en i Esse och en i Purmo.

Miljöhälsan Kallan omfattar hälsoinspektionen och veterinärvården i Pedersöre kommun, Staden Jakobstad, Larsmo kommun och Nykarleby stad. Pedersöre fungerar som ansvarskommun för miljöhälsovården.

Pedersöre kommun är även värdkommun för landsbygdsservicen i Jakobstad, Kronoby, Larsmo, Nykarleby och Pedersöre. Landsbygdsavdelningen tar emot, handlägger och betalar ut EU-stöd och nationella stöd till jordbruket.

Pedersöre kommun utgör en av tolv lokala enheter i Fastlandsfinland inom avbytar servicen för landsbygds- och pälsdjursföretagare. Det innebär att Pedersöre är värdkommun för avbytar servicen i svenska Österbotten. Enhetens område omfattar kommunerna Jakobstad, Korsholm, Korsnäs, Kronoby, Larsmo, Malax, Nykarleby, Närpes, Pedersöre, Vasa och Vörå samt de svenska gårdarna i Karleby.

Fr.o.m. 1.1.2025 flyttar organiseringsansvaret för arbets- och näringstjänsterna över från ELY-centralerna till kommunerna. Pedersöre bildar tillsammans med grannkommunerna Jakobstad, Kronoby och Larsmo ett gemensamt AN-område, där Jakobstad fungerar som ansvarskommun.

1.5 Kommuninvånarnas egen beredskap

Enligt principen om övergripande säkerhet, som beskrivs i YTS2017, inkluderas alla aktörer i samhället i beredskapssamarbetet. I strategin betonas att även att enskilda medborgare spelar en viktig roll när det gäller egen beredskap och att stärka samhällets kriställighet (YTS2017, s. 7).

Pedersöre kommun sörjer genom sina beredskapsåtgärder för att viktiga tjänster för invånarna fungerar både vid störningar och undantagsförhållanden. Medan störningen pågår kan det dock förekomma avbrott i tjänsterna men målet är att servicen normaliseras så fort som möjligt. Privathushållens beredskap är av stor betydelse framförallt för människan själv och därför bör var och en förbereda sig för störningssituationer.

Enligt rekommendationen om 72 timmar borde alla hushåll ha beredskap att klara sig tre dygn vid en eventuell störning. Det innebär att var och en borde ha tillgång till bl.a. mat och

läkemedel i hemmet för minst tre dygn. I den egna beredskapen ingår också att veta var man får korrekt information i en störningssituation och hur man klarar sig i en bostad där värmen sjunker. På webbsidan www.72timmar.fi finns anvisningar om bl.a. reservförråd, information och skyddsåtgärder.

Pedersöre kommun främjar kommuninvånarnas egen beredskap genom att upplysa om vikten av hushållens beredskap, informera om kommunala beredskapsåtgärder och genom att samarbeta kring beredskapsverksamhet med olika aktörer i lokalsamhället.

2 Strategisk beredskapsplan

Den strategiska beredskapsplanen utgör en av tre huvuddelar i den allmänna delen av kommunens beredskapsplan. Den strategiska beredskapsplanen har följande syften:

- 1) Den beskriver kommunens säkerhetskultur och principer för säkerhetshandlingen
- 2) Den ger information om lagstiftning och övrig styrning av kommunens beredskapsplanering
- 3) Den sammanfattar förberedelserna som kommunen vidtagit på lång sikt gällande beredskapen. Till dessa förberedelser hör bl.a. en hot- och riskbedömning, prioriterade områden inom beredskapen samt planerade åtgärder för att förebygga störningssituationer och utveckla kommunens beredskap.

Den strategiska beredskapsplanen anger med andra ord de övergripande riktlinjerna för beredskapen inom hela kommunkoncernen. I denna del av planen definieras de gemensamma ramarna som i sin tur styr alla kommunala avdelningars och enheters förberedelser. Tanken är att den strategiska beredskapsplanens principer och riktlinjer utarbetas långsiktigt. Man bör dock se över även denna del av beredskapsplanen en gång varje fullmäktigeperiod, för att följa med utvecklingen och därefter eventuellt justera planen.

2.1 Säkerhetskultur och säkerhetshandling i kommunen

En god säkerhetskultur är en vital del av en välfungerande organisation. Begreppet säkerhetskultur innebär att man bryr sig om verksamheten på ett genuint sätt samt att man försöker förstå och förutse de faror som är förknippade med verksamheten. I organisationer med en god säkerhetskultur utgör säkerhetshandling en naturlig del av den normala verksamhetskulturen. Säkerhetshandlingen finns således integrerad i värdegrunden och i de dagliga verksamhetsrutinerna.

Fungerande beredskap för störningssituationer förutsätter att alla medlemmar i organisationen uppfattar säkerhetshandlingen som ett personligt åtagande, med andra ord att alla tillägnar sig principerna för en god säkerhetskultur. En god säkerhetskultur uppstår inte av sig själv, utan den kräver ett systematiskt arbete på alla organisationsnivåer, den högsta ledningen inräknad.

VERKSAMHETENS SÄKERHET

- Personssäkerhet
- Säkra lokaler
- Säkra material / säker utrustning
- Organisatorisk säkerhet
- Social säkerhet
- Informationssäkerhet
- Datasäkerhet

Att ombesörja beredskapen ska ingå i den dagliga verksamheten hos alla kommunala avdelningar. Enligt YTS2017 (s. 11) ska ledningsförhållandena, organisationerna och ansvarsfördelningen kvarstå så oförändrade som möjligt i störningssituationer under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden. Under normala förhållanden är utgångspunkten alltid att störningstillstånd ska behärskas med myndigheternas normala befogenheter och resurser. Det här innebär att det är absolut nödvändigt att kommunens dagliga verksamhetsmodeller

säkerställer säkerheten, förebygger störningar samt innehåller handlingsrutiner för hur hot och skador effektivt hanteras och hur återhämtningen sker. Vid beredskap är målet framförhållning istället för reaktion.

ÅTGÄRDER:

- Alla kommunens anställda medvetandegörs om vikten en god säkerhetskultur och principerna för integrerad säkerhetshantering i den dagliga verksamheten. Säkerhetsövervakning av den egna arbetsmiljön (lokaler, material och utrustning, personsäkerhet samt informations- och datasäkerhet) hör till vars och ens uppgifter.
- Fastighetsvisa räddningsplaner utarbetas för varje verksamhetsenhet. Säkerhetsanvisningarna som ingår i räddningsplanerna ska finnas tydligt uppsatta i verksamhetsutrymna.
- Verksamhetsspecifika säkerhetsföreskrifter går kontinuerligt igenom med berörd personal.

2.2 Verksamhetsprinciper i störningssituationer

Kommunens säkerhetshantering utgår från väletablerade rutiner och strukturer. Kommunens beredskapsarbete leds av kommundirektören tillsammans med kommunstyrelsen (YTS2017, s. 12). Förutom den allmänna delen av kommunens beredskapsplan utarbetar avdelningarna egna beredskapsplaner och verksamhetsenheterna gör upp enhetsspecifika räddnings- och säkerhetsplaner.

Utgångspunkten i beredskapsverksamheten är att *de kommunala funktionerna även under störningstillstånd ska fortgå med minsta möjliga störningar*. När situationen hanteras och verksamhetens kontinuitet säkerställs ska man följa sådana principer som är allmänt accepterade även i kommunens övriga verksamhet. Nedan följer en genomgång av de mest centrala principerna.

2.2.1 RESPEKT FÖR DEN KOMMUNALA DEMOKRATIN OCH RÄTTSSSTATSPRINCIPEN

Även under störningssituationer säkerställs att den kommunala demokratin fungerar som förut. Här ingår också tryggheten av lagligheten i det offentliga beslutsfattandet och maktutövandet samt andra rättsstatsprinciper.

I svåra störningssituationer kan beslutsfattandet av tvingande skäl ibland behöva ske flexibelt och väldigt snabbt. I kommunens förvaltningsstadga finns anvisningar om hur effektiverade ledningsbefogenheter kan tas i bruk under störningssituationer och undantagsförhållanden.

2.2.2 SAMVERKAN MED DET ÖVRIGA SAMHÄLLET

De vitala funktionerna tryggas effektivt genom att helhetsmässigt utnyttja hela samhällets resurser. Vid en störningssituation intensifierar således kommunen sitt samarbete med lokala aktörer så att alla kapaciteter utnyttjas. De viktigaste samarbetsparterna är räddningsväsendet

och andra myndigheter, grannkommunerna, samkommunerna, privata tjänsteproducenter samt tredje sektorn och olika organisationer.

2.2.3 BEVARAD ANSVARFÖRDELNING

Under normala förhållanden ska ledningsförhållandena och ansvarsfördelningen inom kommunen bevaras så oförändrade som möjligt. Kommundirektören och kommunstyrelsen drar upp de strategiska riktlinjerna för beredskapsverksamheten, medan det praktiska ansvaret under störningssituationer förblir oförändrade.

2.2.4 SMIDIG REGLERING AV BEREDSKAPEN

Nivån på beredskapen bör kunna regleras och dimensioneras enligt vad situationen kräver. Tanken är att kapaciteterna används på ett ändamålsenligt sätt med hänsyn till det aktuella läget. Kommunen bör i sin beredskapsverksamhet sträva till att genom tidigt ingripande även kunna förebygga och avvärja hot samt minimera de skadliga effekterna av dem.

2.2.5 KOSTNADSEFFEKTIVITET OCH TRYGGANDE AV RESURSER

De vitala funktionerna tryggas kostnadseffektivt genom att förfarandena och systemen under normala förhållanden utvecklas så att de lämpar sig även för störningssituationer och undantagsförhållanden. För att verksamheten ska kunna fortsätta så friktionsfritt som möjligt i alla situationer bör en tolerans mot störningar integreras i systemen.

2.2.6 UPPFÖLJNING OCH ÖVERVAKNING AV BEREDSKAPEN

Beredskapen inom kommunen bör regelbundet följas upp och anpassas så att den motsvarar omgivningens krav. Omvärldsbevakningen, riskbedömningen och uppdateringen av lägesbilden bör skötas kontinuerligt som en del av kommunens normala verksamhet och ledning. Även avdelningarna bör bevaka hur de kapaciteter man besitter utvecklas.

2.3 Lagstiftning och anvisningar

Kommunens beredskap är lagstadgad verksamhet. Följande lagar, förordningar och nationella anvisningar gäller beredskap:

- Beredskapslagen (1552/2011)
- Räddningslagen (379/2011)
- Statsrådets förordning om räddningsväsendet (407/2011)
- Lagen om försvarstillstånd (1083/1991)
- Kommunallagen (410/2015)
- Säkerhetsstrategi för samhället 2017 (YTS2017), statsrådets principbeslut /2.11.2017

Enligt 12 § i beredskapslagen ska kommunerna genom beredskapsplaner och förberedelser för verksamhet under undantagsförhållanden samt genom andra åtgärder säkerställa att deras uppgifter kan skötas så väl som möjligt också under undantagsförhållanden.

Förberedelserna för undantagsförhållanden har också nära anknytning till planeringen av verksamheten inför exceptionella situationer som är lindrigare än undantagsförhållanden. Enligt YTS2017 (s. 94), omfattar begreppet beredskap både undantagsförhållanden och störningssituationer under normala förhållanden.

Enligt 46 § i räddningslagen är kommunala myndigheter skyldiga att under räddningsverkets ledning delta i planering av räddningsverksamheten samt att vid olyckor och tillbud handla så att räddningsverksamheten kan skötas effektivt. Enligt 47 § i samma lag är kommunen även skyldig att ge räddningsmyndigheterna handräckning och experthjälp samt att under räddningsverkets ledning göra upp behövliga planer för skötseln av sina uppgifter i samband med räddningsverksamhet och för deltagandet i räddningsverksamheten.

Kommunallagen stipulerar att kommunerna är skyldiga att sörja för riskhantering (bl.a. 14 § och 39 §). I skyldigheten ingår också att gardera sig mot risker som hotar verksamhetens kontinuitet.

Kommunerna tar även emot allmänna och sektorspecifika anvisningar som gäller beredskap från de statliga ministerierna, Regionförvaltningsverket samt Närings-, trafik- och miljöcentralen. Beredskapen behandlas också i kommunens förvaltningsstadga.

2.4 Vitala och kritiska funktioner i kommunen

Kommunen har hundratals lagstadgade uppgifter. En del av uppgifterna innefattar sådan service som kommuninvånarna dagligen behöver under alla omständigheter, medan andra inte har en direkt påverkan på människornas livsvillkor även om de ligger nere en tid.

I YTS2017 definieras och beskrivs samhällets vitala funktioner, som alltså är nödvändiga för att samhället ska fungera. Beredskapsplaneringen på alla verksamhetsnivåer ska utgå från de vitala funktionerna, som är tvärsektoriella och omfattar flera aktörers lagstadgade uppgifter och delvis även områden för vilka det inte går att ange en ensam ansvarig aktör. Följande vitala funktioner anges i YTS2017:

- Ledning
- Internationell verksamhet och EU-verksamhet
- Försvarsförmåga
- Inre säkerhet
- Ekonomi, infrastruktur och försörjningstrygghet
- Befolkningens handlingsförmåga och service
- Mental kriställighet

Kommunernas uppgifter tangerar på flera sätt samhällets vitala funktioner. Kommunerna ansvarar t.ex. för flera kritiska infrastrukturfunktioner och har också en viktig roll när det gäller upprätthållandet av samhällets försörjningsberedskap. Kommunerna bidrar via sin service också på ett avgörande sätt till att upprätthålla befolkningens handlingsförmåga. När kommunerna säkerställer att deras egna kärnuppgifter är kontinuerliga tryggar de samtidigt för sin del kontinuiteten i samhällets vitala funktioner.

Till kommunens kärnuppgifter i störningssituationer och under undantagsförhållanden hör följande:

- Kommunal ledning och beslutsfattande, upprätthållande av lägesbild samt kommunikation till invånare och samarbetsparter
- Säkerställande av kontinuiteten i koncernbolagens verksamhet
- Småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning
- Kosthållstjänster till utbildning och fostran
- Fastighetsunderhåll och vägunderhåll
- Tryggande av finansiering och betalningar (kapitaltillgång, löneutbetalningar osv.)
- Miljöhälsovårdens myndighetsuppgifter
- Stödjande av primärproducenternas verksamhetsförutsättningar
- Befolkningsskydd (vid hot om väpnade konflikter under undantagsförhållanden)

För att säkerställa kontinuiteten i ovannämnda kärnuppgifter är kommunen även beroende av följande kritiska funktioner som produceras av privata aktörer:

- Elenergi
- Datanätuppkoppling
- Datasystem och dataprogram
- Telefonuppkoppling
- Livsmedel och livsmedelsdistribution
- Vägunderhåll (kommunen har entreprenadavtal med ett flertal producenter)
- Bränsle
- Fungerande betalningsrörelse och finansiella tjänster

ÅTGÄRDER:

- Kommunens avdelningar bör i de egna beredskapsplanerna beakta de ansvarsområdesspecifika kärnuppgifterna och ange hur kontinuiteten säkerställs i störningssituationer och under undantagsförhållanden.

2.5 Kommunens hotbedömningar och riskbedömning

Beredskap handlar om att man bevakar omvärlden, bedömer riskerna och säkerställer att uppgifterna kan skötas så störningsfritt som möjligt i alla situationer. Kommunen behöver därför

identifiera potentiella risker som hotar de kritiska funktionerna samt hurdana konsekvenser de i så fall för med sig.

När kommunen bedömer risker är det skäl att dra nytta av befintliga nationella och regionala riskbedömningar, som beretts i brett förvaltningsövergripande samarbete. Den senaste [nationella riskbedömningen](#) har utarbetats i februari 2023 och den senaste [regionala riskbedömningen för landskapet Österbotten](#) i april 2023, vilket innebär att båda riskbedömningarna har utgått från aktuella omvärldsanalyser. Den regionala riskbedömningen kompletterar den nationella och ger aktörerna som verkar i Österbotten en god uppfattning om den regionala störningståligheten.

I såväl den nationella som den regionala riskbedömningen betonas att varje organisation också bör göra en egen riskbedömning som en del av sin egen beredskapsplanering. Nedan presenteras de hotmodeller som Pedersöre har identifierat som mest betydelsefulla när man ser till kommunens läge och verksamhetsförutsättningar samt konsekvenserna för de kommunala vitala och kritiska funktionerna.

2.5.1 STÖRNINGAR I ELFÖRSÖRJNINGEN

Avbrott eller störningar i elförsörjningen kan bero på exceptionella väderfenomen, tekniska fel, storolyckor, elbrist, marknadsstörningar, mänskliga misstag eller medvetet sabotage. Samhället är ytterst elberoende, så ett längre avbrott i elförsörjningen innebär stora störningar eller totalstopp i de flesta av samhällets funktioner, dit även kommunernas kärnuppgifter hör. Uppvärmning av fastigheter, livsmedelsproduktion, vatten- och avloppsförsörjning, betalningsförmedling och datakommunikation är alla områden som påverkas starkt av ett långt elavbrott.

2.5.2 STÖRNINGAR I SAMHÄLLSINFRASTRUKTUREN SOM KOMMUNEN ANSVARAR FÖR

I Finland ansvarar kommunerna för viktig samhällsinfrastruktur så som vattendistribution, avloppsvattenförsörjning, energiförsörjning och avfallshantering. Dessa funktioner bör därmed särskilt beaktas i beredskapsplaneringen.

Vattenförsörjningen kan lamslås genom förorening eller kontaminering av en vattenkälla. I fall mikrober eller andra hälsofarliga ämnen tar sig in i ledningsnätet kan det i värsta fall innebära att sjukdomar sprids och att hälsovårdssystemet belastas hårt. Långvariga störningar i vattenförsörjningen innebär att ersättande hushållsvatten bör ordnas samt i förlängningen också att vattenförbrukningen kan behöva begränsas och konsumenterna prioriteras. Kritiska kunder så som hälsocentraler, service- och äldreboenden, storkök, livsmedelsföretag och stora husdjursgårdar bör särskilt beaktas i vattentjänstverkens och i kundernas egen beredskapsplanering.

Ett stort antal fastigheter i kommunen är beroende av fjärrvärme. Det gäller dels kommunens egna fastigheter, dels industrifastigheter och privathushåll. Det är därmed ytterst viktigt att kommunen vidtar beredskapsåtgärder som upprätthåller kontinuiteten i fjärrvärmeproduktionen.

2.5.3 STÖRNINGAR I DATATRAFIKEN OCH INFORMATIONSSYSTEMEN

En stor del av den kommunala verksamheten är beroende av datanät och informationssystem. Den teknologiska utvecklingen är snabb och alltmer av kommunens kommunikation och dokumenthantering sker idag helt elektroniskt. Datakommunikationsnäten är i sin tur beroende av elenergi, vilket medför att hotbilden har en direkt koppling till störningar i elförsörjningen. Störningar kan också bero på datasäkerhetsincidenter eller avsiktliga angrepp, så som cyberattacker. Allvarliga störningar i datatrafiken eller informationssystemen kan leda till att flera av kommunens elektroniska tjänster avbryts, att sekretessbelagd information läcker ut eller att dataprogram och kommunikationskanaler blir otillgängliga. Även betalningsförmedlingen påverkas eftersom den är beroende av såväl elektricitet som datakommunikation.

2.5.4 PANDEMI ELLER UTBREDD EPIDEMI

Pandemier eller motsvarande situationer där stora delar av befolkningen insjuknar i allvarliga sjukdomar innebär stora belastningar på hälso- och sjukvårdssystemet inom välfärdsområdena, men de kan också bli en angelägenhet för kommunerna. Ett stort personalbortfall till följd av t.ex. en epidemi kan innebära svårigheter i skötseln av de kommunala uppgifterna. Smittspridning kan göra att en enskild verksamhetsenhet eller avdelning lamslås för en längre tid, vilket kräver särskilda åtgärder för att samordna verksamheten och säkerställa att lagstadgade uppgifter utförs.

2.5.5 FÖRHÖJD STRÅLNINGSRISK OCH STRÅLNINGSOLYCKOR

Hoten mot Finlands säkerhetsmiljö har blivit mer mångfacetterade och en hotbild som numera lyfts fram alltmer är strålriskssituationer. Hanteringen av en sådan situation kräver åtgärder på alla förvaltningsområden och -nivåer. En strålriskssituation kan uppstå till följd av en allvarlig kärnkraftsolycka eller användning av kärnvapen. Hoten är geografiskt vidsträckta men kan även innebära åtgärder på begränsade områden, t.ex. vid en transportolycka med farliga ämnen eller en brand på en plats där radioaktiva ämnen används. Vid strålriskssituationer behöver åtgärder vidtas för att skydda befolkningen, hushållsvattnet, livsmedelsproduktionen och exporten. En strålningsolycka skulle sannolikt innebära stora påfrestningar för samhället eftersom det kan ta lång tid att sanera miljön och återställa normala levnadsförhållanden.

2.5.6 STOROLYCKA I KOMMUNEN ELLER DESS NÄRHET

En storolycka är en olycka som anses vara särskilt allvarlig p.g.a. antalet döda/skadade eller skadorna på miljön och egendom. En storolycka vid någon av kommunens verksamhetsenheter kan resultera i betydande personskador och ekonomiska skador. Den drabbade fastigheten kan bli obrukbar en längre tid och verksamheten bör därmed flyttas till ersättande lokaler. Även en storolycka som inte sker i direkt anslutning till en kommunal verksamhetsenhet kan få betydande konsekvenser för kommuninvånarna och den mentala kriställigheten i lokalsamhället. De farligaste områdena i kommunen utgörs av landsvägarna och järnvägen samt industrier och anläggningar där farliga ämnen hanteras.

ÅTGÄRDER:

- Kommunens avdelningar bör i de egna beredskapsplanerna beakta de ovannämnda hotmodellerna och eventuellt komplettera listan med risker som identifierats för den egna sektorn.
-

2.6 Kostnader och anskaffningar i anslutning till beredskapen

Kommunernas beredskap är en lagstadgad förpliktelse och skyldigheten att förbereda sig inför störningssituationer ingår således i kommunens normala verksamhet. Förutom utarbetandet av beredskapsplaner ingår i beredskapen även sådana förberedelser som baserar sig på planerna; t.ex. materialanskaffningar, utbildning av personal samt upprätthållande av annan funktionsberedskap. Kostnaderna som är förenade med dessa åtgärder bör inkluderas i kommunens verksamhets- och ekonomiplanering.

När man identifierar och bedömer vilka risker som kan hota de kommunala funktionerna, är det dock motiverat att också beakta kostnadseffektivitet och realiteter. Att förbereda sig inför alla tänkbara risker är en omöjlighet, utan man är tvungen att acceptera och tåla en viss risknivå. Eftersom förberedelserna vanligtvis medför kostnader, bör kommunen främst koncentrera sig på de hotmodeller som bedöms ha högst sannolikhet att realiseras. Därmed bör huvudfokus ligga vid de lokala hotmodeller som presenteras i kapitel 2.5 och kommunen bör försäkra sig om att man avvarar de resurser som krävs för att hantera de specifika störningssituationer som är förenade med hotmodellerna.

ÅTGÄRDER:

- Befintliga materialförråd och personalens kompetens gällande hanteringen av de mest sannolika störningssituationerna bör kartläggas
  - Behövliga anslag bör reserveras i kommande budgetar och ekonomiplaner för materialanskaffningar och relevanta utbildningar för nyckel- och specialpersonal.
-

2.7 Beredskapsskyldigheter inom köpta tjänster och avtalsbaserad serviceproduktion

Den lagstadgade beredskapsskyldigheten gäller aktörer inom den offentliga förvaltningen, dit kommunerna hör. Förpliktelsen gäller också kommunala affärsverk men utesluter å andra sidan de tjänster som kommunen köper av privata tjänsteleverantörer. Detta påverkar dock inte kommunens ansvar att sköta uppgifterna så störningsfritt som möjligt. Med andra ord bör kommunen se till att beredskapen ombesörjs inom sådana tjänster som kommunen har utkontrakterat, t.ex. vägunderhåll. Även självproducerade kommunala funktioner är i hög grad

beroende av varor och tjänster som olika företag levererar. Det kan handla om t.ex. livsmedel, bränsle och informationsteknik.

För att de kommunala funktionerna ska vara tryggade även under störningssituationer, bör kommunen ha som målsättning att de avtal som ingås med privata leverantörer innefattar villkor som garanterar att tjänsterna eller varorna levereras också under störningar eller i krissituationer. Försörjningsberedskapscentralen har utarbetat standardklausuler för upphandlings- och samarbetsavtal, vilka säkerställer att alla avtalsparter följer särskilda rekommendationer om hantering av verksamhetens kontinuitet.

ÅTGÄRDER:

- Kommunen bör identifiera alla ur beredskapssynpunkt kritiska tjänster kring vilka man ingått avtal med privata producenter
- Kommunen bör klargöra hur väl beredskapsskyldigheten iakttas i befintliga avtalsvillkor samt utreda om avtalen kan omförhandlas för att säkra kontinuiteten i störningssituationer och under undantagsförhållanden
- Kommunen bör i fortsättningen se till att beredskapsskyldigheten iakttas i avtal med privata producenter genom att inkludera avtalsvillkor om kontinuitetshantering

2.8 Samverkan med olika parter inom beredskapsplaneringen

Ett av grundfundamenten inom kommunens beredskapsplanering är samverkan med det övriga samhället (se kap 2.2.2). Beredskapen i Finland baserar sig på principen om övergripande säkerhet, som går ut på att statsförvaltningen, myndigheterna, näringslivet, landskapen, kommunerna, universitet och forskningsinstitut samt organisationer och medborgare tillsammans sörjer för samhällets vitala funktioner. I YTS2017 (s. 5–7) beskrivs denna samarbetsmodell ingående och i strategin betonas att beredskapsobjekten är vidsträckta och tvärsektoriella till sin karaktär, vilket innebär att alla nivåer i samhället bör engageras.

Syftet med beredskapssamarbetet är att dela och analysera information mellan olika aktörer samt att planera, öva och agera tillsammans. Kommunens samverkan med övriga aktörer baserar sig på lagstiftning och anvisningar, men kommunen kan också självmant främja säkerheten inom sitt område genom att ingå beredskapsrelaterade samarbetsavtal med olika aktörer. Regionförvaltningsverken har ansvar för samordningen av beredskapen och samlar därmed kommuner och andra aktörer till olika tillställningar, arbetsgrupper och övningar. Genom att delta i dessa sammanhang upprätthåller och utvecklar Pedersöre kommun sin beredskap.

Pedersöre kommuns viktigaste samarbetsparter inom beredskapsplaneringen är:

- Statsförvaltningen (ministerierna, sakkunniga ämbetsverk och myndigheter)
- Regionförvaltningen (Regionförvaltningsverket samt Närings-, trafik- och miljöcentralen)
- Österbottens räddningsverk samt social- och hälsovårdstjänsterna inom Österbottens välfärdsområde

- Grannkommunerna
- Det lokala näringslivet (särskilt dagligvaruhandeln, livsmedelsindustrier, vägunderhålls-entreprenörer)
- Lokala organisationer och församlingar

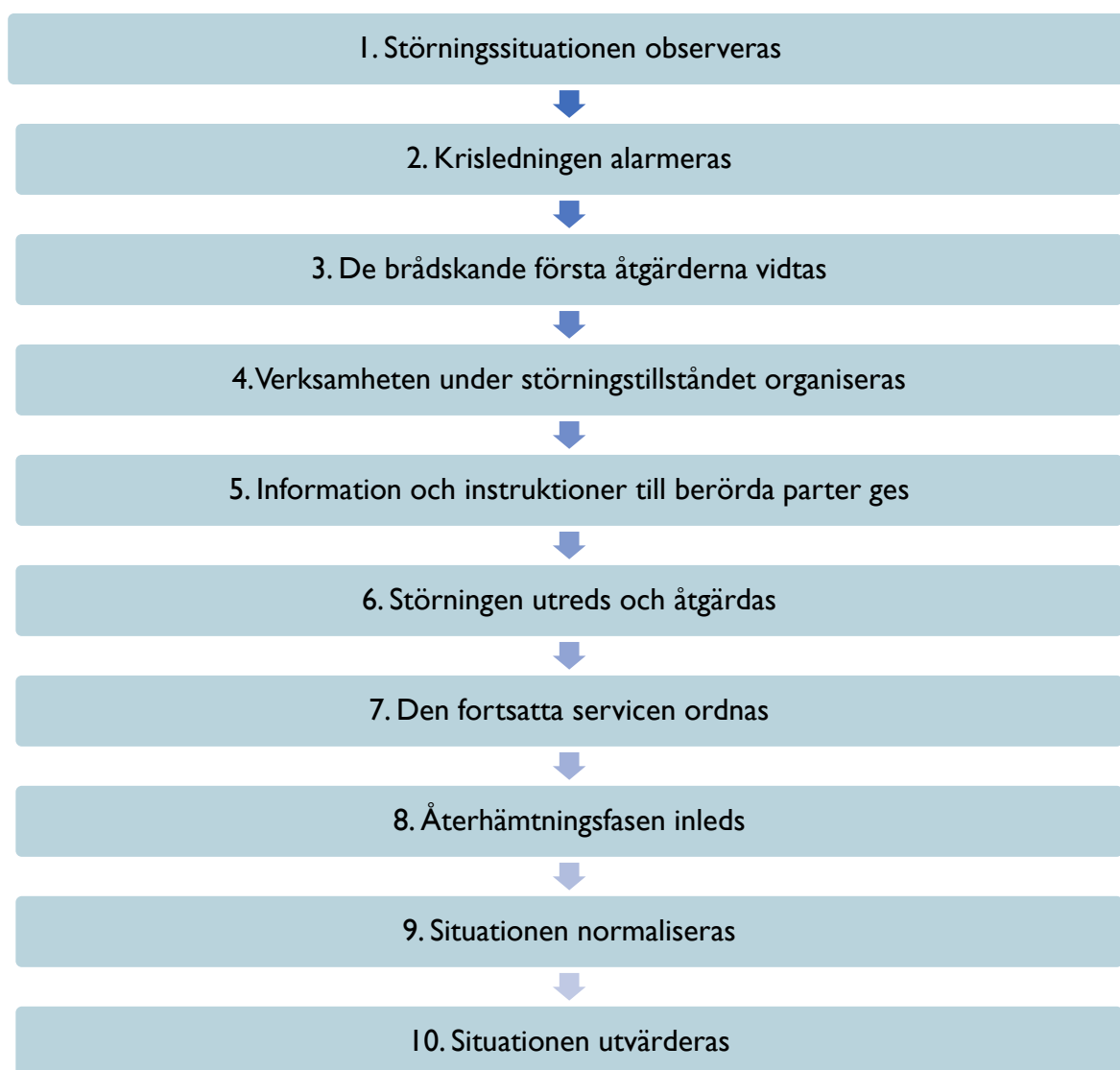
ÅTGÄRDER:

- Kommunen utvecklar det förebyggande beredskapssamarbetet med ovannämnda aktörer för att förbättra den övergripande säkerheten i området
  - Kommunen deltar i beredskapsövningar samt regionala arbetsgrupper som arbetar säkerhetsförebyggande
-

3 Operativ beredskapsplan för verksamheten under störningssituationer

Den operativa beredskapsplanen fungerar som kommunens främsta instruktionsbok vid hanteringen av störningssituationer. Målet är att den operativa beredskapsplanen ger konkreta anvisningar för hur kommunen ska agera när något som avviker från det normala inträffar. Planen anger tväradministrativa handlingsmodeller vid eventuella störningar - hurdana åtgärder som bör vidtas, hur arbets- och ansvarsfördelningen ser ut samt hur kommunen samarbetar med andra aktörer. En viktig del av de operativa åtgärderna handlar om hur störningens skador minimeras samt hur återhämtningen från situationen inleds och organiseras.

HANTERINGEN AV EN STÖRNINGSSITUATION BESTÅR AV FÖLJANDE VERKSAMHETSSKEDEN:

Bild: Störningssituationens verksamhetsskeden i ordningsföljd. Bilden baserar sig på handlingskorten för störningssituationer (kapitel 3.9) som kommunen använder för att utveckla sin beredskapsplanering.

Även om kommunen strävar till att ha mycket god beredskap inför störningssituationer, så kan man aldrig utgå från att planen utgör en fullständig manual för hur en specifik krissituation hanteras på bästa sätt. Därför är det viktigt att kommunen efter varje störningssituation utvärderar åtgärderna som vidtagits och utvecklar beredskapen utgående från erfarenheterna. Den operativa beredskapsplanen bör dessutom kontinuerligt ses över och uppdateras varterfer kommunen får nya lägesrapporter och anvisningar.

3.1 Mål och uppgifter för hanteringen av en störningssituation

Vid hanteringen av störningssituationer och undantagsförhållanden har Pedersöre kommun följande mål:

- Trygga säkerheten och välbefinnandet hos kommuninvånarna och andra som vistas i kommunen
- Säkra att kommunens kärnuppgifter och kritiska funktioner samt beslutsfattandet fortgår så störningsfritt som möjligt
- Stöda andra aktörer och myndigheter i deras kontinuitetshantering genom att samordna resurserna
- Minimera följderna av störningssituationen och möjliggöra en snabb återhämtning

Följande allmänna uppgifter hör till hanteringen av en störningssituation:

- Sammanställa lägesinformation och formulera en korrekt lägesbild
- Vidta åtgärder som upprätthåller kontinuiteten i kommunens kärnuppgifter
- Samarbeta med myndigheter och övriga aktörer inom området
- Kommunicera till invånare, personal och media
- Utvärdera och utveckla kommunens kontinuitetshantering efter att den exceptionella situationen är över

Ovannämnda allmänna uppgifter är generella och tillämpliga på de allra flesta störningssituationer. De konkreta uppgifterna vid en störningssituation dock variera beroende på vilken typ av hot det gäller. Med hjälp av handlingskorten för specifika störningssituationer (kapitel 3.9) definieras uppgifter och ansvarsfördelning mera detaljerat utgående från särskilda scenarion.

3.2 Ledningssystem vid störningssituationer

Huvudprincipen för hanteringen av störningssituationer är att samma lednings- och ansvarsförhållanden råder som under normala förhållanden. Kommundirektören är kommunens ledande tjänsteinnehavare som leder kommunens verksamhet. Avdelningscheferna leder i sin tur verksamheten inom den egna avdelningen. Enligt förvaltningsstadgan finns kommunens ledningsgrupp till för samordnandet av kommunens verksamhet samt för att bistå kommundirektören i ledningen och utvecklandet av kommunens verksamhet, förvaltning och ekonomi. I störningssituationer som kräver samordning och tväradministrativa åtgärder utgår ledningen

från en sektorövergripande *krisledningsgrupp*, som består av på förhand utsedda tjänsteinnehavare men som även kan kompletteras med andra kontaktpersoner och sakkunniga beroende på den aktuella störningssituationens karaktär.

Krisledningsgruppen stöder kommundirektören i koordineringen av åtgärderna och i samordningen av avdelningarnas olika uppgifter i störningssituationer. Cheferna för verksamhetssektorerna och förmännen för verksamhetsenheterna följer med i lägesutvecklingen samt koordinerar och leder därefter åtgärder inom sina egna ansvarsområden.

Kontaktuppgifter till medlemmarna i krisledningsgruppen finns i bilaga 2.

3.2.1 UNDANTAG FRÅN NORMALA BEFOGENHETER

I störningssituationer under såväl normala förhållanden som undantagsförhållanden kan avvikelser från tjänsteinnehavarnas normala befogenheter behöva göras av tvingande skäl, t.ex. vid hot mot liv och hälsa, hot om avbrott i livsviktig service eller vid andra hot som innebär omedelbar fara för befolkningen. Enligt förvaltningsstadgans 32a § kan kommundirektören i sådana situationer utöva beslutanderätt som avviker från de normala befogenheterna för att trygga kommunens service och normalisera situationen. På samma sätt kan en avdelningschef av ett tvingande skäl utöva beslutanderätt som avviker från de normala befogenheterna för att inom sin avdelning trygga kontinuiteten i verksamheten. De beslut som fattas med stöd av befogenheterna i förvaltningsstadgans 32a § ska rapporteras till kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen kan även besluta att ge kommundirektören och avdelningscheferna beslutanderätt för en bestämd tid i en störningssituation. Ifall situationen normaliseras innan tiden gått ut kan kommunstyrelsen konstatera att det inte längre finns grunder för att utöva beslutanderätt som avviker från normala befogenheter (förvaltningsstadgan 32b §).

I störningssituationer kan förtroendeorganen också sammankallas på ett sätt som avviker från det normala. Ett organ kan sammankallas omedelbart om ett tvingande skäl förutsätter det (förvaltningsstadgan 32c §). Kallelsen till kommunfullmäktige ska dock sändas senast fyra dagar före sammanträdet. Ifall fullmäktige inte blir beslutfört och vägande skäl kräver omedelbart beslut kan kommunstyrelsen fatta beslut i ärenden som hör till fullmäktiges beslutanderätt. Kommunstyrelsens beslut gäller då tills fullmäktige har fattat beslut i ärendet.

ÅTGÄRDER:

- Kommunens anställda informeras om ledningssystemet och de olika verksamhetskedena som ingår i hanteringen av störningssituationer
  - Ledningssystemet och verksamhetskedena beaktas i avdelningarnas egna beredskapsplaner.
-

3.3 Arrangemang för att larma och informera ledningen och nyckelpersoner

Alarmeringen om en störningssituation kan komma inifrån kommunorganisationen eller från utomstående håll, t.ex. av kommuninvånarna. Informationen kan också komma från andra myndigheter, t.ex. räddningstjänsten eller polisen.

När en störningssituation inträffar alarmeras krisledningsgruppen. Grundprincipen för alarmeringen är att *var och en som upptäcker en speciell situation meddelar om den till sin förman, som omedelbart kontaktar krisledningsgruppen*. Alla som ingår i kommunens krisledning har skyldighet att agera på larm om störningssituationer och underrätta kommundirektören, som därefter sammankallar krisledningsgruppen.

I enlighet med kommunens målsättningar för säkerhetskulturen, bör alla i personalen ha en *låg tröskel* för att larma förman och krisledning. Om det konstateras att situationen inte kräver tväradministrativa åtgärder upplöses krisledningsgruppen och störningen avklaras därefter med hjälp av avdelningens normala ledningsarrangemang.

Inom flera av kommunens uppgiftsområden tillämpas jour- och reservarrangemang för att säkerställa normal verksamhet (bl.a. inom vattentjänster och vägunderhåll). Pedersöre har också en elektronisk tjänst, Virhi, som invånarna kan använda för att skicka felmeddelanden direkt till kommunen. Dessa arrangemang fungerar även under en störningssituation.

Kontaktuppgifter till medlemmarna i krisledningsgruppen finns i bilaga 2.

ÅTGÄRDER:

- Kommunens anställda medvetandegörs om alarmeringsarrangemangen
- Varje avdelning utarbetar ett sektorspecifikt alarmeringsschema i den egna beredskapsplanen.

3.4 Information till förtroendeorgan

Kommundirektören och de övriga medlemmarna i krisledningsgruppen sköter den operativa ledningen av en störningssituation. Kommunens förtroendevalda innehar inte en operativ roll vid ett störningstillstånd.

Förtroendevalda bör dock informeras om störningen och de åtgärder som kommunen vidtar för att normalisera situationen. I vissa situationer kan hanteringen av en störningssituation förutsätta stora ekonomiska resurser, vilket de förtroendevalda bör ha vetskap om i ett så tidigt skede som möjligt. Också medier kan kommunicera med förtroendevalda och därför är det bra att dessa har fått grundläggande information om störningssituationen och åtgärderna för hantering av den.

Vid en störningssituation, som hanteras av kommunens krisledningsgrupp, informeras kommunstyrelsens ordförande och fullmäktiges ordförande. Dessa förtroendevalda ges därefter regelbunden information om skötseln av situationen.

Övriga förtroendevalda informeras enligt behov. Ordförandena ska vid behov förmedla information till ledamöterna i kommunstyrelsen, fullmäktige och nämnderna.

Eventuella beslut som kommundirektören eller avdelningscheferna fattar med stöd av förvaltningsstadgans 32a § rapporteras till kommunstyrelsen.

Kontaktuppgifter till förtroendevalda finns i bilaga 3.

ÅTGÄRDER:

- Krisledningsgruppen iakttar principerna för information till förtroendevalda i störningssituationer.

3.5 Ledningsplats

Den operativa ledningen av en störningssituation bör ske från en plats som lämpar sig för ändamålet. Krisledningsgruppen kan även besluta att sammanträda elektroniskt.

Enligt nuvarande lagstiftning är kommunerna inte skyldiga att upprätthålla en separat ledningscentral för undantagsförhållanden. Kommunen bör dock ha tillgång till en samlingsplats där möten kan hållas i alla situationer och där utöver krisledningen även förtroendeorganen kan sammanträda. Utrymmet bör vara utrustat på ett ändamålsenligt sätt och följande aspekter bör då beaktas:

- Utrymmet ska vara tillgängligt 24/7
- Elförsörjningen bör tryggas, reservkraft inklusive bränsle bör ombesörjas
- Nätförbindelse och datasäkerhet bör tryggas
- Kommunikationskanalerna bör tryggas (tråd- och mobiltelefoner, Virve-nätverk, täckning och hörbarhet)
- Den fysiska säkerheten bör tryggas
- Utrymmets ventilation och täthet bör ombesörjas
- Sociala utrymmen, bispisning och annan service för användarna av utrymmet bör ordnas

Även om utgångspunkten är att lägesinformation förmedlas elektroniskt, bör ledningsplatsen vara utrustad med bl.a. kartor, planer och kontaktscheman i pappersformat. Det bör även finnas möjlighet att sköta loggföringen med papper och penna.

Kommundirektören beslutar om ledningsplatsen för den specifika störningssituationen. Kommundirektören fattar även beslut om att ta ledningscentralen i bruk eller att flytta den operativa ledningen av en pågående störningssituation till ledningscentralen.

ÅTGÄRDER:

- Krisledningsgruppen säkrar tillgången till en ändamålsenligt utrustad ledningsplats för störningssituationer.
-

3.6 Formulering och dokumentation av lägesbilden

En central uppgift som krisledningsgruppen bör ta itu med efter att man erhållit larm om en störningssituation är att formulera en lägesbild. Med det avses att man sammanställer information om händelsen för att skapa sig en helhetsuppfattning om det som har inträffat. Olika aktörer inom samma område kan ha tillgång till olika typer av lägesinformation och genom att samla in och analysera uppgifterna skapas en grund för att besluta om vilka åtgärder som bör vidtas och hur den fortsatta ledningen av situationen ska skötas.

Lägesbilden bör följas upp och dokumenteras med tidsangivelser så att grunderna för de beslut som fattats i krisledningen senare kan utvärderas. Krisledningsgruppen för alltså en loggbok över lägesbilden och de beslut som fattas på basis av lägesinformationen. Krisledning handlar om en fortlöpande process, där man kontinuerligt uppdaterar lägesbilden och följer med hur de vidtagna åtgärderna påverkar situationens utveckling.

I bilaga 5 finns centrala frågeställningar som krisledningsgruppen behöver utreda och ta ställning till för att formulera en korrekt lägesbild. Även handlingskortet för störningssituationer (kapitel 3.9) stöder krisledningen i kartläggningen av lägesbilden och den operativa ledningen av specifika störningssituationer.

ÅTGÄRDER:

- Krisledningsgruppen utarbetar en intern uppgifts- och rollfördelning som inkluderar uppföljning och loggföring av lägesbilden
  - Handlingsmodellerna för formulering och dokumentation av lägesbilden iakttas även i avdelningarnas egna beredskapsplaner.
-

3.7 Kommunikation och information

Vid en exceptionell händelse är det den behöriga myndigheten med ledningsansvar som svarar för kommunikationen i situationen. När en kommun berörs av en störningssituation ansvarar kommunen framförallt för informationen om de kommunala tjänsterna i samarbete med den myndighet som leder hanteringen av situationen.

Pedersöres riktlinjer för kommunikationen under normala förhållanden finns samlade i kommunikationsstrategin *Berättelsen om Pedersöre*. Strategin tydliggör kommunikationens mål och ansvarsförhållanden samt innehåller konkreta kommunikationsanvisningar för kommunens medarbetare. I strategin definieras även de viktigaste metoderna och kanalerna som Pedersöre använder i sin kommunikation. Strategin innehåller också ett kapitel om kriskommunikation.

Därtill har vissa avdelningar utarbetat egna kommunikationsplaner, som fungerar som sektor-specifika komplement till kommunens kommunikationsstrategi.

I störningssituationer intensifieras kommunens kommunikation, utgående från de normala välfungerande processerna. Mer detaljerade riktlinjer för kommunens intensifierade kommunikation i krissituationer finns i en intern anvisning (bilaga 6).

De främsta målgrupperna i en krissituation är invånarna, medarbetarna, medierna och berörda myndigheter. Kommundirektören för kommunens talan i offentligheten och har det övergripande ansvaret för Pedersöres kommunikation under störningssituationer.

Kontaktuppgifter till lokala medier finns i bilaga 3.

ÅTGÄRDER:

- Krisledningsgruppen utarbetar en intern uppgifts- och rollfördelning som inkluderar kommunikation och information.
- Handlingsmodellerna för kommunikation och information iakttas även i avdelningarnas egna beredskapsplaner.

3.8 Samordning av verksamheten

I den strategiska beredskapsplanen betonas vikten av samverkan med det övriga samhället för att trygga de vitala funktionerna (se kapitel 2.2.2 och 2.8). Pedersöre behöver utveckla det förebyggande beredskapssamarbetet med andra kommuner, organisationer och myndigheter. Målet är att på förhand göra överenskommelser kring hanteringen av olika störningssituationer. De överenskomna förfaringssätten kan nedtecknas i samverkansavtal eller promemorior.

Oavsett om Pedersöre i förväg har hunnit avtala om gemensamma förfaringssätt eller ej, så bör krisledningsgruppen i händelse av en störningssituation snabbt kartlägga vilka utomstående aktörer som ska kontaktas. Aktörerna kan t.ex. bidra med lägesinformation, ställa resurser till förfogande eller på andra sätt bidra till att effektivera hanteringen av störningen.

3.8.1 RÄDDNINGSVERKET OCH ÖVRIGA TJÄNSTER INOM VÄLFÄRDSOMRÅDET

Vid störningssituationer utgör Österbottens räddningsverk en naturlig samarbetspartner för kommunens krisledningsgrupp. Genom att upprätthålla en tät kontakt med räddningsväsendet kan kommunen ta emot värdefull information för sammanställandet av lägesbilden.

Vid en olycka, brand eller annan störningssituation är räddningsväsendet den behöriga myndigheten som i första hand agerar. Enligt räddningslagen 32 § 2 mom. hör det till räddningsverksamheten att:

- ta emot larm
- varna befolkningen

- avvärja överhängande olyckor
- skydda och rädda offer för olyckor samt människor, miljö och egendom som är i fara
- släcka eldsvådor och begränsa skador

Räddningsverket sköter om alla lednings-, kommunikations-, underhålls- och stödtjänster kopplade till de fem punkterna ovan. Kommunens roll vid ett sådant läge är att se till att de samhällsfunktioner som kommunen har ansvar för upprätthålls. Kommunen har dock inte fullmakt att vidta några åtgärder som sträcker sig utöver de normala befogenheterna. Räddningsverket kan dock i enlighet med räddningslagens 47 § begära handräckning av kommunen i ärenden som hör till dess verksamhetsområde. Kommunen är under dylika omständigheter skyldig att bistå räddningsväsendet och krisledningsgruppen har då fullmakt att vidta behövliga åtgärder som räddningsväsendet och andra myndigheter ålägger kommunen.

Pedersöre äger de tre brandstationerna i kommunen, vilket innebär att kommunen är ansvarig för den beredskap som gäller fastigheterna. Kommunen äger även flera andra fastigheter där övriga tjänster inom Österbottens välfärdsområde bedriver sin verksamhet. Pedersöre är ansvarig för beredskapen gällande fastigheterna som välfärdsområdet hyr av kommunen, medan välfärdsområdet ansvarar för beredskapen och kontinuitetsplaneringen inom sina olika tjänster.

Kontaktuppgifter till Österbottens räddningsverk samt till Österbottens välfärdsområde finns i bilaga 3.

3.8.2 ANDRA KOMMUNER OCH SAMKOMMUNER

Ur beredskapssynpunkt är det särskilt viktigt att nå överenskommelser med andra kommuner och samkommuner gällande sådan verksamhet som produceras gemensamt eller inom ramen för ett värdkommunavtal. Till sådana områden hör exempelvis miljöhälsovård, landsbygdsservice, avbytar-service, avfallshantering, integrationstjänster och olika utbildningstjänster.

Kontaktuppgifter till grannkommunerna och samkommunerna finns i bilaga 3.

3.8.3 STATLIG OCH REGIONAL FÖRVALTNING

Vid hanteringen av störningssituationer följs legalitetsprincipen och den föreskrivna indelningen i förvaltningsområden. Statliga myndigheter, inrättningar och affärsverk är beredskaps-skyldiga på samma sätt som kommunerna och de ska därmed förbereda sig på att sköta sina uppgifter även i störningssituationer.

Inom många förvaltningsområden finns lagstiftning som förpliktigar kommunerna och andra aktörer att delta i myndighetssamarbete. Exempelvis åläggs de kommunala miljöhälsovårds-myndigheterna att i samarbete med andra myndigheter och inrättningar utarbeta en beredskapsplan för störningssituationer som påverkar livsmiljön (hälsoskyddslagen 763/1994) samt en beredskapsplan för livsmedel (livsmedelslagen 297/2021).

Regionförvaltningsverken har ansvar för samordningen av beredskapen på regional nivå och stöder även kommunerna i deras beredskapsplanering. I Regionförvaltningsverkens lagstadgade

uppgifter ingår bl.a. att ordna utbildningar och beredskapsövningar inom sina verksamhetsområden.

När det gäller kommunens samverkan med aktörer inom den statliga och regionala förvaltningen, bör huvudfokus ligga vid att definiera hurdan ansvar och vilka resurser varje instans har samt komma överens om gemensamma handlingsmodeller i störningssituationer. Syftet är att säkerställa att samtliga aktörers processer stöder varandra.

Kontaktuppgifter till centrala statliga och regionala myndigheter finns i bilaga 3.

3.8.4 CENTRALA AKTÖRER INOM NÄRINGSLIVET

När det gäller näringslivet bör kommunen framförallt utveckla sitt beredskapssamarbete med de aktörer som producerar tjänster som kommunen har skyldighet att ordna, t.ex. vägunderhåll. Andra viktiga aktörer från näringslivet är företag som producerar varor och tjänster som kommunen är beroende av för att kunna utföra sina kärnuppgifter (se kapitel 2.4). Till dessa aktörer hör bl.a. elbolag, telefoni- och IT-leverantörer, livsmedelsproducenter och dagligvaruhandeln, bränslestationer samt bank- och posttjänster.

Många aktörer inom näringslivet är i sin tur beroende av den service och infrastruktur som kommunen och koncernbolagen producerar. Med dessa företag kan det även vara skäl att komma överens om principer för samverkan och gemensamma förfaringsätt i störningssituationer.

Kontaktuppgifter till centrala aktörer inom näringslivet finns i bilaga 3.

3.8.5 ORGANISATIONER OCH FÖRSAMLINGAR

I vissa störningssituationer kan verksamheten som ordnas av tredje sektorn ha en avgörande betydelse för att hantera situationen. Vid storolyckor och kriser kan församlingarna ge andligt och psykosocialt stöd. Diakonin kan också vara en samarbetspartner för kommunen i exceptionella situationer, t.ex. när det gäller att nå ut med information och hjälpinsatser till särskilt utsatta.

Finlands Röda Kors (FRK) stöder och kompletterar myndigheternas beredskapsarbete och organisationen har ett riksomfattande nätverk av hjälpare. Röda Korset har även lokalavdelningar i Pedersöre, Esse och Purmo. Även andra organisationer som ordnar första hjälp-verksamhet, mentalt stöd samt spanings- och eftersökningsverksamhet kan bidra med kompetens och resurser i hanteringen av störningssituationer. Kommunen bör kartlägga vilka resurser de frivilliga organisationerna som verkar i lokalsamhället besitter.

Kontaktuppgifter till organisationer och församlingar finns i bilaga 3.

ÅTGÄRDER:

- Kommunen bör tillsammans med sina samarbetsaktörer klargöra parternas roller, ansvar och resurser inom beredskapen.

- Krisledningsgruppen utarbetar en intern uppgifts- och rollfördelning som inkluderar kontinuerlig kontakt med samarbetsaktörer vid hanteringen av en störningssituation.
  - Kommunens avdelningar bör inkludera kontaktoppgifter till sektorns centrala samarbetsaktörer i de egna beredskapsplanerna.
  - Handlingsmodellerna för samordning av beredskapsverksamheten iakttas i avdelningarnas egna beredskapsplaner.
-

3.9 Handlingskort för störningssituationer

Pedersöre kommun använder sig av handlingskort för störningssituationer i syfte att utveckla sin beredskapsplanering. Handlingskorten ingår i ett kontinuitetshanteringskoncept som utarbetades inom Kommunförbundets och Försörjningsberedskapscentralens samarbetsprojekt KUJA (2014 – 2016) och KUJA2 (2017 – 2019).

Genom att utarbeta separata handlingskort för specifika störningssituationer kan kommunen kartlägga, planera och förbereda sig inför olika typer av exceptionella situationer. Handlingskorten utarbetas bl.a. för de störningssituationer som lyfts fram i kommunens hotbilds- och riskbedömning (kapitel 2.5). Kommunen arbetar också med handlingskorten under beredskapsövningar och de störningssituationer som lyfts fram i de sammanhangen.

Vartefter handlingskorten utarbetas vidtar kommunen konkreta beredskapsåtgärder, avvarar resurser och etablerar samarbetsnätverk med utomstående aktörer. I händelse av en verklig störningssituation utgör handlingskorten en konkret instruktionsbok för krisledningsgruppen och i de störningssituationer som kommunen har utarbetat handlingskort för är man då mycket väl förberedd. Efter en verklig störningssituation uppdateras handlingskorten utgående från de praktiska erfarenheter som erhöles under hanteringen av situationen.

Handlingskortens botten samt färdigt utarbetade handlingskort för specifika störningssituationer bifogas till beredskapsplanen (bilaga 7).

ÅTGÄRDER:

- Handlingskorten för störningssituationer används som ett konkret arbetsredskap i utvecklingen av kommunens beredskapsarbete.
  - Handlingskort utarbetas för sådana störningssituationer som ingår i kommunens hotbilds- och riskbedömning.
  - Handlingskorten ses kontinuerligt över och uppdateras vartefter kommunen får ny lägesinformation och nya myndighetsanvisningar.
  - Kommunens avdelningar kan även utarbeta handlingskort för hanteringen av sektorspecifika störningssituationer.
-

4 Beredskapsplan för undantagsförhållanden

Undantagsförhållanden är situationer som definieras i beredskapslagen (1552/2011) och som kräver att myndigheterna ges utökade befogenheter för att trygga samhällets funktionalitet och befolkningens säkerhet. Enligt beredskapslagens 3 § kan undantagsförhållanden anses råda i följande situationer:

1. vid väpnade angrepp eller därmed jämförbara angrepp mot Finland,
2. vid avsevärda hot om väpnade angrepp,
3. vid synnerligen allvarliga händelser eller hot mot samhällets vitala funktioner, t.ex. mot befolkningens försörjning eller mot grunderna för landets näringsliv,
4. vid synnerligen allvarliga storolyckor,
5. vid allvarliga pandemier,
6. vid allvarlig hybridpåverkan eller hybridhot som riskerar att lamslå samhällets vitala funktioner.

Syftet med beredskapslagen är att under undantagsförhållanden skydda befolkningen samt trygga befolkningens försörjning och landets näringsliv, upprätthålla rättsordningen, de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt trygga rikets territoriella integritet och självständighet (1 §). Befogenheterna enligt beredskapslagen får utövas endast om situationen inte kan fås under kontroll med myndigheternas normala befogenheter.

Det är statsrådet i samverkan med republikens president som konstaterar att undantagsförhållanden råder i landet. Statsrådet utfärdar då en förordning för viss tid om att bestämmelserna i beredskapslagen ska börja tillämpas (ibruktagningsförordning). Förordningen kan vara i kraft högst sex månader i taget och därefter bör en ny förordning utfärdas. Så fort undantagsförhållandena anses vara över ska ibruktagnings- eller förlängningsförordningen upphävas.

Under undantagsförhållanden kan kommunernas uppgifter ändras eller utökas på ett betydande sätt. För att klara av sådana ändringar förutsätts att kommunerna har vidtagit förberedelser för undantagsförhållanden redan under normala förhållanden.

Enligt 1 § i lagen om försvarstillstånd (1083/1991) kan *försvarstillstånd* införas under krig som riktar sig mot Finland samt under sådana med krig jämfällbara interna störningar som inbegriper våld och som allvarligt påverkar upprätthållandet av allmän ordning och som syftar till att upphäva eller ändra det grundlagsenliga statsskicket. Försvarstillstånd innebär ytterligare en ökning i myndigheternas befogenheter och kan ha väldigt stor betydelse för kommunernas verksamhet. Under försvarstillstånd kan de militära myndigheterna med stöd av lagen t.ex. bestämma att befolkningen ska flytta från ett visst område som hotas av angrepp eller att livsmedel, bränslen, arbetsmaskiner, fordon eller andra nyttigheter ska överlätas till de trupper som används för att försvara området (23–25 §).

4.1 Undantagsförhållandens påverkan på kommunens verksamhetsbetingelser

Införandet av befogenheterna enligt beredskapslagen kan ha många typer av effekter på kommunernas verksamhetsbetingelser. Befogenheterna kan innebära både ökade och minskade skyldigheter för kommunerna. Undantagsförhållanden kan också påverka hur den kommunala förvaltningen organiseras, eftersom det kan vara nödvändigt att möjliggöra ett snabbare och mer flexibelt beslutsfattande än normalt.

Enligt beredskapslagen kan kommunerna och de kommunala affärsverken under undantagsförhållanden åläggas bl.a. följande utökade uppgifter:

- Styrning och reglering av gårdsbrukets primärproduktion och detaljhandeln (31–32 §)
- Åtgärder för att begränsa användningen av fjärrvärme (40 §)
- Leverans och tillhandahållande av vatten utanför vattentjänstverkets eget verksamhetsområde (44 §)
- Styrning och reglering av byggande och byggprodukter. Under undantagsförhållanden ombesörjs i första hand nödvändigt byggande (46–50 §).
- Åtgärder som reglerar bostadsbeståndets användning, t.ex. uthyrning av privata bostäder samt inhyssning av hyresgäster (51–55 §)
- Publicering av statliga meddelanden med ett visst innehåll (106 §)
- Ordnanande av förskoleundervisning och grundläggande utbildning för elever som förflyttats till kommunen från ett annat område (109 §)

Kommunerna kan också få färre uppgifter än normalt, exempelvis genom att:

- Ansvar för att ordna småbarnspedagogik avbryts (88 §)
- Förskoleundervisning, grundläggande utbildning och gymnasieutbildning avbryts eller flyttas till annan ort (109 §)

Kommunernas verksamhetsbetingelser kan även påverkas på andra sätt, inte minst ekonomiskt. Exempelvis kan utbetalningen av statliga utgifter skjutas upp och lönerreglering, avvikelser från normala arbetsvillkor samt arbetsplikt kan införas.

Beredskapslagen ger dessutom statsrådet möjligheter att genom förordning utfärda ytterligare bestämmelser som påverkar kommunernas verksamhetsbetingelser under undantagsförhållanden. Det kan sammanfattningsvis konstateras att beredskapslagen ger statens olika förvaltningsområden omfattande befogenheter att styra kommunernas verksamhet under undantagsförhållanden genom olika beslut och anvisningar.

4.1.1 DET KOMMUNALA BESLUTFATTANDET UNDER UNDANTAGSFÖRHÅLLANDEN

Under undantagsförhållanden kan det kommunala beslutsfattandet kräva särskilda arrangemang. Beredskapslagens 108 § innehåller bestämmelser om hur den kommunala förvaltningen organiseras under undantagsförhållanden. I Pedersöre kommuns förvaltningsstadgas kapitel 5A specificeras beslutsbefogenheterna ytterligare (se även kapitel 3.2.1 i denna beredskapsplan).

Enligt förvaltningsstadgans 32a § kan bestämmelserna i kapitel 5A tillämpas både under undantagsförhållanden och i störningssituationer under normala förhållanden av tvingande skäl.

Under undantagsförhållanden fästs särskild uppmärksamhet vid sammanträdesplatsen för förtroendeorganen. Sammanträdesplatsen bör så gott det går säkras mot utomstående störningsmoment i likhet med ledningsplatsen som används av kommunens krisledningsgrupp under undantagsförhållanden (kapitel 3.5). Kommundirektören kan besluta att ett förtroendeorgans sammanträde hålls i ledningscentralen.

ÅTGÄRDER:

- Kommunens avdelningar bör i de egna beredskapsplanerna beakta hur uppgifterna inom den egna sektorn kan förändras under undantagsförhållanden samt planera hur de förändrade uppgifterna utförs.
- Kommunens avdelningar bör i de egna beredskapsplanerna identifiera myndigheterna inom stats- och regionförvaltningen med befogenheter att styra sektorns uppgifter under undantagsförhållanden

4.2 Beredskapsverksamhet under undantagsförhållanden

Beredskapen kan indelas i tre olika nivåer: kommunens basberedskap, höjd beredskap samt full beredskap.

Bild: Pedersöre kommuns process för skärpning av beredskapen.

Nedan sammanfattas de åtgärder som vidtas när kommunen skärper sin beredskap och när kommunen övergår till full beredskap.

Basberedskapen skapas och upprätthålls under normala förhållanden. Till kommunens basberedskap hör följande åtgärder:

- Beredskapsplaner som motsvarar hoten görs upp
- Avtal och överenskommelser med samarbetsaktörer gällande beredskapen ingås
- Personal reserveras och utbildas

- Ändamålsenliga verksamhetsutrymmen iordningställs (inkl. skyddsrum, övervaknings- och larmsystem samt säkra dataförbindelser)
- Material och utrustning införskaffas

Höjd beredskap används för att kontrollera en hotande olycks- eller farosituation. Höjd beredskap kan också användas för att hantera en akut störningssituation som inträffat under normala förhållanden. Även under undantagsförhållanden ska höjd beredskap användas om omständigheterna inte kräver att kommunen övergår till full beredskap. Under höjd beredskap vidtas följande åtgärder:

- Detaljerna i beredskapsplanerna ses över och justeras vid behov
- Lednings- och informationssystemens funktionalitet säkerställs
- Kontinuiteten i de kommunala funktionerna samt de funktioner som kommunen utför i samverkan med andra aktörer säkerställs
- Utrustning och material ses över, behövliga tilläggsanskaffningar görs
- Personal vidareutbildas och dimensioneras
- Information och anvisningar ges till kommuninvånare och personal

Full beredskap avser beredskap som inte kan genomföras utan att myndigheterna har getts ytterligare befogenheter. För att kommunen ska kunna övergå till full beredskap krävs således att statsrådet utfärdar en förordning om att befogenheterna i beredskapslagen eller lagen om försvarstillstånd tas i bruk. Till full beredskap hör bland annat:

- Beredskapsplanerna granskas
- Kommunens personal omorganiseras till andra uppgifter enligt vad situationen kräver
- Ledningsplatser, material, utrustning, fordon, larm- och kommunikationskanaler, planer och handlingsmodeller tas i bruk
- Ledningsplatserna har jour dygnet runt och beroende på situation är man endera i jourberedskap eller i arbetsberedskap
- Kommunens krisledning samverkar intensivt med myndigheter och övriga aktörer i nyckelposition
- Vidareutbildningen av personalen fortsätter
- Kommuninvånarna ges anvisningar och kontinuerlig information

Åtgärderna och resurserna vid full beredskap tas i bruk i den omfattning som undantagsförhållandena förutsätter och befogenheterna tillåter. När samhällets funktioner har övergått till full beredskap är den statliga regleringen och styrningen mycket omfattande – det är därmed sannolikt att de kommunala uppgifterna inte kan utföras på samma sätt som under normala förhållanden. Kommunens krisledning iakttar de anvisningar och beslut som myndigheterna med ledningsansvar utfärdar och anpassar därefter den egna verksamheten efter direktiven.

ÅTGÄRDER:

- Kommunens avdelningar bör i de egna beredskapsplanerna beakta åtgärderna som vidtas vid basberedskap, höjd beredskap och full beredskap samt specificera dem ur den egna sektorns perspektiv.

4.3 Reserveringsarrangemang

En viktig förutsättning för att kunna sköta vitala och kritiska funktioner även under undantagsförhållanden är tillgången till nödvändiga resurser. Pedersöre bör därför reservera personal, fordon och arbetsmaskiner så att de kvarstår i kommunens eget bruk även under undantagsförhållanden. Kommunens krisledningsgrupp koordinerar reserveringarna utgående från ett helhetsperspektiv. Reserveringarna utgör en del av kommunens beredskapsplanering som bör ha vidtagits under normala förhållanden.

4.3.1 PERSONRESERVERINGAR

I enlighet med värnpliktslagens (1438/2007) § 89 kan kommunen reservera personal för kritiska uppgifter även under undantagsförhållanden. Denna åtgärd kallas personreservering och förkortas VAP (*vapautettu aseellisesta palveluksesta poikkeusoloissa*). I krigstid kvarstår VAP-reserverade personer i arbetsgivarens tjänst för att säkra kontinuiteten i samhällets vitala funktioner.

Ansökan om personreserveringar riktas till Försvarmaktens regionalbyrå. Regionalbyrån handlägger reserveringsansökningarna inom sitt område och utfärdar beslut om VAP-reserveringarna. Personreserveringar görs för fem år i taget och därefter bör kommunen skicka in uppdateringsreserveringar. För att hålla VAP-reserveringsinformationen uppdaterad kan Försvarmakten rikta en kontrollbegäran till kommunen och denna bör alltid besvaras inom den utsatta tidsfristen, annars upphävs personreserveringarna.

Kontaktuppgifter till Försvarmakten/Österbottens regionalbyrå finns i bilaga 3.

4.3.2 RESERVERINGAR AV FORDON OCH ARBETSMASKINER

Registrerade fordon och arbetsmaskiner kan reserveras för den offentliga förvaltningens bruk under undantagsförhållanden. Kommunen riktar då en anmälan om reservering av fordon och arbetsmaskiner till Närings-, trafik- och miljöcentralens ansvarsområde för trafik och infrastruktur.

Reserveringarna kan göras elektroniskt via ELY-centralens webbtjänst.

Kontaktuppgifter till ELY-centralens kundtjänst för trafikärenden samt till ansvarsområdet för trafik och infrastruktur finns i bilaga 3.

ÅTGÄRDER:

- Kommunens avdelningar bör i de egna beredskapsplanerna undersöka vilka reserveringar av personer, fordon och arbetsmaskiner skötseln av de vitala funktionerna kräver.
- Reserveringarna meddelas till kommunens krisledningsgrupp, som koordinerar dem utgående från ett helhetsperspektiv.

4.4 Befolkningsskydd

Befolkningsskydd handlar om att skydda befolkningen mot skador som orsakas av krig och andra jämförbara omständigheter under undantagsförhållanden. Befolkningsskydd innebär att befolkningen varnas för fara och ges skydd i skyddsrum samt evakueras till en säkrare plats.

Beredskapslagens 17 kapitel innehåller stadganden om befolkningsskydd och evakuering. Det finns även bestämmelser om befolkningsskyddet i räddningslagens 10 kapitel och i internationella avtal (Genèvekonventionerna, FördrS 8/1955 och FördrS 82/1980).

Under undantagsförhållanden som utfärdats till följd av krig eller krigshot, kan statsrådet besluta att befolkningen i ett visst område ska förflytta sig till en säkrare plats (beredskapslagen 121 §). Om det blir nödvändigt att förflytta befolkningen, är det statsrådet som avgör vilken del av befolkningen som förflyttningen gäller. Inrikesministeriet ansvarar för den allmänna ledningen av förflyttningen och räddningsmyndigheterna för dess praktiska genomförande.

Räddningsväsendet innehar således en central roll när det gäller befolkningsskyddet och har utarbetat evakueringsplaner för detta, men beredskapslagen betonar att befolkningsskydd är en gemensam sak för alla och inte bara för räddningsmyndigheterna (se bl.a. 116 § och 120 §). Även enligt räddningslagen är alla myndigheter skyldiga att ordna befolkningsskydd och se till att den personal som behövs för befolkningsskyddsuppgifterna utbildas (65 §).

Enligt Österbottens räddningsverks servicenivåbeslut 2021 – 2024 ska kommunerna utarbeta underhållsplaner för evakuerad befolkning. I en befolkningsskyddssituation ska kommunen inrätta ledningscentraler och befolkningsskyddsformationer för att sköta de uppgifter som är nödvändiga för att skydda befolkningen (beredskapslagen 120 §).

Ifall evakuerad befolkning anländer till kommunen bör det finnas beredskap för bl.a inkvartering, bispisning, röjning och underhåll, grundläggande utbildning osv. Alla avdelningar bör identifiera de egna kärnuppgifterna inom befolkningsskyddet och beskriva dem i de egna beredskapsplanerna. För koordineringen och samordningen av befolkningsskyddsuppgifterna utarbetar krisledningsgruppen även ett handlingskort för kommunens befolkningsskyddsuppgifter under undantagsförhållanden (se kapitel 3.9 samt bilaga 5).

Utöver kommunens ansvar för befolkningsskyddsuppgifter under undantagsförhållanden kan räddningsverket även under normala förhållanden begära handräckning av kommunerna och då är de kommunala verksamhetsområdena skyldiga att delta i räddningsverksamheten i enlighet med sina uppgiftsområden (räddningslagen 379/2011, 46 §, 12 punkten).

Kontaktuppgifter till centrala samarbetsaktörer inom befolkningsskyddet finns i bilaga 3.

ÅTGÄRDER:

- Kommunens avdelningar bör i de egna beredskapsplanerna planera personalens roller och uppgifter i en befolkningskyddsituation
  - Kommunens avdelningar bör meddela personal med befolkningskyddsuppgifter till krisledningsgruppen, som ser till att personerna reserveras och utbildas.
-

5 Planbilagor

Offentliga:

Bilaga 1	Åtgärdsscheman – Strategisk beredskapsplan, operativ beredskapsplan och beredskapsplan för undantagsförhållanden
----------	--

Sekretessbelagda:

A) För organisationens interna bruk:

Bilaga 2	Krisledningsgrupp i Pedersöre kommun
Bilaga 3	Kontaktscheman

B) För krisledningsgruppens bruk:

Bilaga 4	Krisledningsgruppens uppgiftsfördelning och specificerade kontaktuppgifter
Bilaga 5	Ledningsverksamhet
Bilaga 6	Anvisning för kriskommunikation
Bilaga 7	Handlingskort för specifika störningssituationer

Källor

Lagstiftning

- Beredskapslag (1552/2011)
- Kommunallag (410/2015)
- Lag om försvarstillstånd (1083/1991)
- Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)
- Räddningslag (379/2011)
- Statsrådets förordning om räddningsväsendet (407/2011)

Övriga källor

Finlands kommunförbund rf. m.fl. (2020), *Handbok om ledning av kommunens beredskap*

- <https://www.kommunforbundet.fi/publikationer/2020/2082-handbok-om-ledning-av-kommunens-beredskap> /27.11.2023

Försörjningsberedskapscentralen (2009), *SOPIVA-modellklausuler*

- <https://www.huoltovarmuuskeskus.fi/sopiva> /27.11.2023

Inrikesministeriet (2023), *Nationell riskbedömning 2023*, Inrikesministeriets publikationer 2023:5

- <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164628> /27.11.2023

Korhonen, Jussi & Ström, Markku (2014), *Allmänna delen av kommunens beredskapsplan. Mall och anvisning*. Räddninginstitutet. D-sarja: Muut julkaisut 2014:6

Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland SPEK:

- <https://72tuntia.fi/sv/> /8.1.2024

Statsrådets principbeslut /2.11.2017, *Säkerhetsstrategi för samhället*

- <https://turvallisuuskomitea.fi/sv/sakerhetsstrategi-for-samhallet/> /27.11.2023

Tuovi – Sisäisen turvallisuuden portaali (2023), *Pohjanmaan alueellinen riskiarvio 2023*

- <https://sisainturvallisuus.fi/alueelliset-riskiarviot/> /27.11.2023

Österbottens räddningsverk, *Servicenivåbeslut 2021 – 2024*

- <https://www.pohjanmaanpelastuslaitos.fi/raddningsverket/servicenivabeslut> /27.11.2023